

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

สังคมปัจจุบันก้าวเข้าสู่ยุคข้อมูลข่าวสาร มีการติดต่อถึงกันได้อย่างรวดเร็วและเกิดการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทั้งทางบวกและทางลบ การเรียนรู้ทางบวกทำให้เกิดประโยชน์ แต่การเรียนรู้ทางลบทำให้เกิดโทษ ปัจจุบันพบว่า เยาวชนของประเทศที่จะเติบโตและเป็นกำลังสำคัญต่อไปภายภาคหน้ากำลังเผชิญกับปัญหาความยุ่งยาก ซับซ้อนและสับสน คิดไม่เป็น ทำไม่ได้ แก้ปัญหาไม่ถูกวิธีและไม่มีวิธีการในการคิดวิเคราะห์ข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ ที่ได้รับ เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิต จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งสร้างสมรรถนะด้านการคิดของประชากรในประเทศให้มีคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนของชาติ ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการนำพาประเทศให้อยู่ในสังคมโลกได้อย่างภาคภูมิใจและสมศักดิ์ศรี การคิดเป็นเรื่องสำคัญมากที่ทำให้มนุษย์มีคุณภาพ ทำให้รู้จักจำแนกข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับแล้วพิจารณาหาแนวทางที่หลากหลาย แล้วใช้ความรู้ความสามารถทั้งหมดตัดสินใจเลือกทางเลือกอย่างมีเหตุผลแล้วปฏิบัติตามแนวทางที่จะทำให้เกิดผลดีที่สุด รวมทั้งการคิดยังเป็นคุณสมบัติที่ผู้เรียนควรมีควบคู่ไปกับความรู้ความสามารถและคุณธรรม การคิดจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งสำหรับการรับมือกับข้อมูลสารสนเทศของโลกที่ไร้พรมแดนเช่นปัจจุบันนี้

การวิเคราะห์ก่อนประโยชน์อย่างมากทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ระดับองค์กร และระดับประเทศ โดยในแทบทุกสาขาวิชา จำเป็นต้องใช้การวิเคราะห์เป็นเครื่องมือในการศึกษาหาความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2553, น. 8) การคิดวิเคราะห์จะช่วยพัฒนาความเป็นคนช่างสังเกต การหาความแตกต่างของสิ่งที่ปรากฏ พิจารณาความสมเหตุสมผลของสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนที่จะตัดสินใจสรุปสิ่งใดลงไป (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2553, น. 46) ทำให้สามารถแยกข้อเท็จจริงออกจากข้อมูล หรือจากความคิดเห็น มีความกระจ่างชัดเจน ทำให้มองเห็นแนวทางในการตัดสินใจที่จะทำงานหรือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

สภาพเศรษฐกิจที่มุ่งแข่งขัน ทำให้การจัดการศึกษามุ่งพัฒนาทางวิชาการเป็นสำคัญ ในขณะที่ระบบการศึกษายังไม่สามารถพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนได้เท่าที่ควร ยังมุ่งสอนให้คนคิดตามผู้สอนป้อนความรู้ (Feeding of Knowledge) มากกว่าให้คิดสิ่งใหม่ ๆ และยังมีวัฒนธรรมการสอนแบบเดิมที่ผู้เรียนคิดสวนทางหรือไม่ตรงกับความคิดของผู้สอน จะได้คะแนนไม่ค่อยดี นอกจากนี้แม้เทคโนโลยีสารสนเทศจะนำผู้เรียนเข้าสู่แหล่งข้อมูลจำนวนมาก แต่ปัญหาที่ตามมาคือผู้เรียนดึงข้อมูลมาใช้โดยขาดการใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดประยุกต์และต่อยอดความรู้ ฯลฯ ดังจะเห็นได้จากการทำรายงานของผู้เรียน ซึ่งได้ไปค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตใส่ไปในรายงาน โดยขาดความ

เข้าใจและการวิเคราะห์ว่า ข้อมูลดังกล่าวเป็นจริงและน่าเชื่อถือเพียงใด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550, น. 73) สอดคล้องกับผลการประชุมวิชาการระดับชาติ ที่จัดขึ้นโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สถาบันคีนันแห่งเอเชีย และสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน ปี 2555 โดยมีครูจากทั่วประเทศเข้าร่วมประชุม และร่วมกันวิเคราะห์ผลคะแนนสอบในระดับนานาชาติ (Programme for International Student Assessment: PISA) ของเด็กไทย พบว่าคะแนนต่ำ เพราะขาดการวิเคราะห์ (กรุงเทพธุรกิจออนไลน์, 2555, ออนไลน์) เนื่องด้วยระบบการศึกษาที่ผิดพลาด การจัดการเรียนการสอนไม่ทำให้นักเรียน นักศึกษาและบัณฑิตรู้จักคิด (ประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์, 2557, ออนไลน์) ปัญหาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนยังขาดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ดังนั้นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในยุคใหม่ต้องเน้นการคิดเป็น วิเคราะห์เป็น เน้นทักษะการคิด การเรียนรู้ และทักษะอาชีพในการดำรงชีวิต (จาตุรนต์ ฉายแสง, 2557, น. 28) ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานของการศึกษาของชาติที่มีการกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดสร้างสรรค์

ในระดับอุดมศึกษาก็พบปัญหาการจัดการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษาว่า มีปัญหาในด้านคุณภาพที่ต่ำกว่ามาตรฐานสากล ประเด็นที่ชี้ความต่อคุณภาพได้แก่ การจัดการเรียนการสอนที่ขาดประสิทธิภาพ โดยวิธีการสอนยังเน้นการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอน ขาดการวิจัยและสร้างความรู้ใหม่ ไม่ส่งเสริมผู้เรียนให้มีความสามารถในการใช้ความคิดวิจารณ์ญาณ การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และสร้างสรรค์ รวมทั้งปัญหาที่เกิดจากตัวผู้สอนเองที่บกพร่องในหน้าที่ ขาดวินัยทางวิชาการ ไม่ได้มุ่งมั่นในการแสวงหาความรู้ที่ทันสมัย มีความบกพร่องในการบริหารจัดการและขาดกลไกในการควบคุมคุณภาพ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2543, น.19) ดังนั้นจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดยเร่งด่วน การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้จะช่วยแก้ไขการเรียนการสอนที่มีปัญหา เป็นส่วนส่งเสริมให้ประสบผลสำเร็จในงานและมองเห็นแนวทางในการพัฒนางานการเรียนการสอน สอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552, ๓,331) ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน คือ การปรับรูปแบบวิธีการสอนของครู โดยครูต้องใส่ใจศึกษาค้นคว้ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีเป็นอีกสถาบันการศึกษาหนึ่งที่ทำหน้าที่ผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ให้กับผู้เรียน ซึ่งนอกจากผู้เรียนจะเป็นผู้มีความสามารถทางด้านการคิดวิเคราะห์ มีทักษะในการเลือกข้อมูล ประเมินคุณค่าของข้อมูล และใช้ข้อมูลอย่างชาญฉลาดแล้ว ยังเป็นผู้ที่สามารถจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ที่ลงทะเบียนเรียน รายวิชา 1023201 หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร (Curriculum and Curriculum Development) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 4 ห้องเรียน ซึ่งมหาวิทยาลัยจัดนักศึกษาแบบคละ ความสามารถในแต่ละห้องเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ที่ลงทะเบียน เรียนรายวิชา 1023201 หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร (Curriculum and Curriculum Development) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 2 ห้องเรียน ซึ่งสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการ สุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม แล้วสุ่มห้องเรียน ได้ เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป หมู่เรียน 08 จำนวน 33 คน กลุ่มควบคุมเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป หมู่เรียน 07 จำนวน 25 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ จำแนกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่

2.1.1 การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

2.1.2 การจัดการเรียนรู้แบบปกติ

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

2.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.2.2 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์

2.2.3 ความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้เนื้อหาในรายวิชา 1023201 หลักสูตรและการพัฒนา หลักสูตร ตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

4. พื้นที่วิจัยและระยะเวลา

ทำการทดลอง ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี กรุงเทพมหานคร ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 ตั้งแต่เดือนมิถุนายน - ตุลาคม 2558 เป็นเวลา 15 สัปดาห์ ๆ ละ 4 ชั่วโมง รวม 60 ชั่วโมง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การคิดวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการจำแนก แยกแยะส่วนย่อย ๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาว่าส่วนย่อย ๆ ที่สำคัญนั้นเกี่ยวข้องกันอย่างไร โดยมีเหตุผลรองรับ ซึ่งจะทำให้ได้ข้อสรุป ข้อเท็จจริงที่เป็นองค์ความรู้ในการนำไปประยุกต์ใช้ และตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ อย่างถูกต้อง

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยการบูรณาการแนวคิดที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐาน คือ ทฤษฎีสรรคนิยม หลักการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน และการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ประกอบด้วย หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนมี 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นทบทวนความรู้เดิม 2) ขั้นร่วมคิด 3) ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) ขั้นสร้างความรู้ และ 5) ขั้นประยุกต์ใช้

3. ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ หมายถึง ผลที่เกิดจากการพัฒนาและการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยพิจารณาจาก

3.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3.2 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ จากแบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3.3 ความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ จากแบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผู้เรียนกลุ่มทดลองที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ สูงกว่าผู้เรียนกลุ่มควบคุมที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

2. ผู้เรียนกลุ่มทดลองที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
3. คะแนนเฉลี่ยจากแบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนกลุ่มทดลองอยู่ในระดับมาก

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์
2. เป็นแนวทางให้กับอาจารย์ผู้สอนที่จะนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปประยุกต์ใช้ในรายวิชาต่าง ๆ